

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور
سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان

زین غار دنیايي شگفت در دل زمین

دکتر محسن کلانتری
عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

سرشناسه	: کلانتری، محسن، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: زرین غار دنیایی شگفت در دل زمین/محسن کلانتری.
مشخصات نشر	: زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۵ص.: مصور(رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۷۵۲-۷-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیها
موضوع	: غارها -- ایران -- زنجان (استان)
موضوع	: (Caves -- Iran -- Zanzan (province
موضوع	: جغرافیای طبیعی -- ایران -- زنجان (استان)
موضوع	: (Physical geography -- Iran -- Zanzan (Province
موضوع	: زرین غار (زنجان)
موضوع	: (Zarrin Cave (Iran
شناسه افزوده	: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان
رده بندی کنگره	: ۶۰۸/۷۸ GB
رده بندی دیویی	: ۳۴۷۰۹۵۵۳۴/۵۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۵۶۳۶۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیها

عنوان: زرین غار، دنیایی شگفت در دل زمین

نویسنده: دکتر محسن کلانتری (عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

ناشر: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان

سال انتشار: ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۵ نسخه

قیمت: ۱/۸۰۰/۰۰۰ ریال

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

پیشگفتار

نوشتار حاضر حاصل پژوهش نگارنده و گروهی از پژوهشگران و غارنوردان برجسته‌ی کشور و استان زنجان درباره‌ی زرین غار است. این غار که در برخی اسناد و نوشته‌ها به «غار دودزا» نیز شهرت دارد در جنوب استان زنجان و در نزدیکی مرز دو استان همدان و زنجان قرار گرفته است، مطالب کتاب حاضر در چهار بخش تنظیم شده است. بخش نخست با عنوان غار و غارشناسی به تعریف غار و انواع غار و اشکال درون آن اختصاص یافته است. در بخش دوم موقعیت و ویژگی‌های جغرافیایی زرین غار مطالعه شده است؛ که به شناخت منطقه‌ی پیرامون زرین غار و به مباحثی چون تحلیل وضعیت و ساختار منطقه‌ی پیرامون این غار، تحلیل‌های جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیربنایی اختصاص یافته است. هدف این بخش معرفی ویژگی‌های طبیعی، اجتماعی و زیرساختی محدوده پیرامون زرین غار است.

در بخش دوم با عنوان شناخت زرین غار موقعیت جغرافیایی غار، حدود و مساحت غار، ویژگی‌های اقلیمی، زمین‌شناسی و ژئومورفولوژی، وضعیت منابع آب درون غار، بیولوژی، زوایا و دهلیزهای آن و عوامل تهدیدکننده محیط درونی و بیرونی غار (تخریب و آلودگی‌ها) شرح داده شده است.

در بخش سوم توان‌ها، محدودیت‌ها و ملاحظات بهره‌برداری از زرین غار مورد مطالعه قرار گرفته است، مباحثی چون ظرفیت‌های توسعه‌ی گردشگری، فضاهای مناسب بهره‌برداری، امکان‌سنجی قایقرانی درون غار، موانع و محدودیت‌های بهره‌برداری، امکان اتصال غار به شبکه راه، برق، تلفن، گاز و آب، نیازسنجی احداث پارکینگ و تأسیسات پشتیبان در محدوده‌ی ورودی غار، ایجاد تأسیسات اقامتی، پذیرایی، تسهیلات تفریحی، ورزشی، نیازهای تأسیساتی، تجهیزاتی و پشتیبانی بهره‌برداری از غار و ملاحظات ایمنی بهره‌برداری از غار مطرح و مورد بررسی قرار گرفته است.

بخش چهارم نوشتار حاضر به تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های بهره‌برداری از غار زرین اختصاص دارد. در این بخش پس از تدوین فرصت‌ها و چالش‌های توسعه گردشگری، توان و امکان توسعه گردشگری این غار ارزیابی شده است و در پایان جهت‌گیری‌ها و راهبردهای کلی بهره‌برداری و نگهداری از غار زرین بیان شده است.

عنوان	صفحه
بخش نخست: غار و غارشناسی	۱۱
۱.۱. غار و انواع غار	۱۳
۱.۱.۱. از نظر جنس سنگ	۱۴
۱.۱.۲. از نظر عمر سنگ	۱۴
۱.۱.۳. از نظر ریخت‌شناسی و ساختار هندسی	۱۴
۱.۱.۴. از نظر زمان پیدایش	۱۴
۱.۱.۵. از نظر روش شکل‌گیری	۱۵
۲.۱. فضاها و اشکال درون غار	۲۲
۳.۱. اهمیت غارها و غارشناسی	۴۱
فصل دوم: ویژگی‌های جغرافیایی زرین غار	۵۱
۱.۱. مثلث غارهای شگفت انگیز	۵۴
۲.۱.۱. غار کتله‌خور	۵۵
۲.۱.۲. غار علی‌صدر	۵۶
۲.۲. موقعیت و هم‌جواری‌های زرین غار	۵۸
۳.۲. وجه‌تسمیه زرین غار	۶۲
۴.۲. تاریخچه اکتشاف و پیمایش زرین غار	۶۳
۵.۲. زمین‌شناسی پیرامون زرین غار	۶۶
۶.۲. گسل‌ها	۶۷
۷.۲. لرزه‌خیزی پیرامون زرین غار	۶۸
۸.۲. پستی و بلندی‌های پیرامون زرین غار	۶۹
۹.۲. شیب و جهت شیب	۷۱
۱۰.۲. منابع آب	۷۳
۱۱.۲. بررسی قابلیت اراضی و طبقه‌بندی خاک	۷۸
فصل سوم: ویژگی‌های ساختی و زیستی زرین غار	۱۳۱
۱.۳. مشخصات اصلی زرین غار	۱۳۳
بخش‌های مختلف غار زرین	۱۴۱
دهانه ورودی	۱۴۲
از دهانه غار (معبر ورودی) تا چاه محسن و چاه مجاور	۱۴۷
از چاه محسن تا تالار و دریاچه	۱۵۰
دریاچه	۱۵۸
تحلیل مسیر پیمایش درون غار	۱۵۹
تحلیل فراوانی آزیموت	۱۵۹
تحلیل طول مسیر پیمایش در هر آزیموت	۱۵۹
تحلیل فراوانی مسیرهای پیمایش در طبقات ارتفاعی	۱۶۱
تحلیل طول مسیر پیمایش در هر طبقه ارتفاعی زرین غار	۱۶۲
فراوانی زوایای فرود و طول مسیر پیمایش در زوایای فرود	۱۶۳

عنوان

صفحه

ویژگی‌های ژئومورفولوژی غار زرین	۱۶۵
تحلیل زمین‌شناسی	۱۸۵
رسوب‌شناسی غار زرین	۱۸۶
تالوس دهانه غار	۱۹۲
تالوس دهانه‌ی غار	۱۹۴
رسوبات حاصل از جریان‌های خرده‌دار	۱۹۸
خرده‌های غارنهبشته	۱۹۹
رسوبات آواری حاصل از هوازدگی در غار زرین	۲۰۰
رسوبات شیمیایی غار زرین	۲۰۳
غارنهبشته‌های زیر آبی	۲۰۳
غارنهبشته‌های شرایط ودوز	۲۰۵
نتایج کانی‌شناسی حاصل از آنالیز ایکس. آر. دی	۲۰۵
هیدرولوژی غار	۲۰۹
دما و رطوبت آب‌وهوای درون غار	۲۱۲
بیولوژی غار	۲۱۳
فصل چهارم: فرصت‌ها و چالش‌های گردشگری غار زرین	۲۲۳
فرصت‌ها و امکانات	۲۲۵
بررسی ظرفیت‌های توسعه‌ی گردشگری غار	۲۲۵
دریاچه‌ی آب شیرین	۲۲۵
سنگواره‌ها و بقایای موجودات زنده	۲۲۷
غارنهبشته‌ها	۲۳۱
تالار غارنهبشته‌ها، تالار بستنی	۲۳۷
چالش‌ها و محدودیت‌های گردشگری زرین غار	۲۴۳
ملاحظات ایمنی بهره‌برداری از غار	۲۴۵
بررسی بخش‌های دارای احتمال ریزش و دارای خطرات بهره‌برداری	۲۴۵
امکان‌سنجی امکان قایقرانی داخل غار	۲۶۰
مطالعه نیاز به تعریض مسیرها و راهروهای صعب‌العبور	۲۶۳
تعیین محدوده‌های آسیب‌پذیر در صورت بهره‌برداری و حضور گردشگران	۲۶۳
تحلیل سایر مخاطرات پیش‌بینی نشده در بهره‌برداری از غار	۲۷۳
فصل پنجم: راهبردهای حفاظت، نگهداری و بهره‌برداری از زرین غار	۲۷۷
فهرست منابع	۲۸۱